

Posudek školitele na bakalářskou práci Jakuba PLANETY: *Proměna diskurzu osvobození západních Čech v roce 1945. Mezi fikcí a realitou*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2022. 55 s. + přílohy.

Záměrem předkládané bakalářské práce je, podle jejího autora, prostřednictvím mediální analýzy dobového regionálního a celostátního tisku zmapovat proměnu diskurzu osvobození západních Čech na konci 2. světové války, a to v širším časovém záběru od samotného osvobození americkou armádou v květnu 1945 až do nástupu tzv. normalizace v Československu na přelomu 60. a 70. let minulého století. K tomuto účelu byla vybrána dvě periodika (regionální *Pravda* a jako korektiv pak celostátní deník *Rudé právo*), na nichž autor ukazuje, jak dobová společenská, a zejména politická (resp. ideologická) situace významně ovlivňuje způsob referování o vybrané historické události.

Úvodem je třeba říci, že autor se zhostil celého výzkumu sice se značným entuziasmem, což bylo zřejmé i z častých konzultací a propracovaného analytického postupu, nicméně samotné psaní pak provázely nemalé obtíže, zejména po formální a stylistické stránce (často až na úrovni dysortografie), k nimž se navíc přidala nemalá časová tíseň při odevzdání, která si vynutila několikeré změny v časovém rozpětí výzkumu (od prvotní ambice zmapovat proměnu diskursu v širokém záběru od roku 1945 do roku 1990 až po konečné zúžení období do konce 60. let) i v jednotlivých „narrativech“, které jsou podrobeny zkoumání. Výsledkem této kombinace je fakt, že odevzdaná práce působí v mnoha ohledech – po formální i obsahové stránce – uspěchaně a nedotaženě (viz např. absence abstraktu a klíčových slov).

Autorovi nicméně rozhodně nelze upřít schopnost efektivně se vyrovnávat s překážkami, které mu kladla do cesty pandemie koronaviru, během níž předkládaná práce vznikala. Z původní ambice zpracovávat více regionálních periodik a pokusit se o jejich vzájemnou komparaci, včetně zapojení pamětníků z řad místních obyvatel i redaktorů (metoda orální historie), musel postupně autor kvůli uzavření knihoven a zhoršené epidemiologické situaci významně slevit. I tak je za výzkumem vidět precizní analytická práce, o jejímž podrobném postupu by mohl autor u obhajoby více pohovořit, protože v metodologické části jí není věnována příliš velká pozornost, což je podle mého názoru škoda.

Po formální stránce má práce standardní strukturu, kdy autor postupuje od obecného k jedinečnému. Po úvodu, v němž vymezuje svůj vztah ke zkoumanému regionu (západní Čechy), pokračuje teoreticko-metodologickou částí, v níž popisuje nejen svůj výzkumný postup (mediální analýza), ale především také potřebný teoretický rámec (vztah jazyka, ideologie a paměti) a klíčový koncept „nepřítele“, který se prolíná celou prací. Poté již následuje empirická (zde „praktická“ část), která je věnována čtyřem „narrativům“ (či spíše tematickým okruhům), které autor postuluje na základě analýzy všech článků, které vycházely zpravidla v první polovině května, a to napříč celým zkoumaným obdobím. Práce je pak rozšířena o jeden konkrétní exkurz (tj. reflexi afro-amerických vojáků), který autor zařadil s ohledem na četnost výskytu ve většině článků, ač přímo nesouvisí se samotným průběhem osvobození.

K samotnému obsahu práce lze mít řadu výhrad a připomínek. Teoretická část není dostatečně konceptuálně promyšlená, podrobně zde není rozebírána samotná diskursivní analýza a její vztah k mediální analýze. Absentuje také hlubší vhled do definice narativu. Mediální analýza jako taková pak zcela opomíjí četnost výskytu určitých slov či obrátů, což považuji za jednu z příčin absentující interpretace. V přeneseném slova smyslu pak lze říci, že je zcela upozaděna vnější kritika na úkor vnitřní – tj. autor se zabývá obsahem a formou sděleného (resp. psaného), stranou však ponechává okolnosti vzniku pramenů, z nichž čerpá (např. kdo jsou autoři jednotlivých článků, jaká byla publikační politika ve zkoumaném období, měnila se nějak povaha periodika napříč časem, nakolik bylo regionální periodikum řízeno z centra apod.). Ocenit je však třeba, že empirická část nemá chronologickou strukturu, ale odvíjí se od dílčích témat jednotlivých článků napříč časem. Samotný analytický postup je pak ve všech kapitolách totožný, autor začíná historickým kontextem, tj. nejprve popisuje jednotlivé aspekty osvobození z roku 1945 za využití sekundární odborné literatury, a teprve poté čtenáře a čtenářky seznamuje s tím, jak se o konkrétním tématu „psalo“ napříč zkoumaným obdobím. Jakkoliv je analýza precizní, interpretace již značně pokulhává. Jádrem práce je pohled dobového tisku na roli a význam americké armády. Autor poměrně obstojně ukazuje, jak silně ideologicky byl pohled na americké vojáky podmíněn a jak s ním dobový tisk (zejména po roce 1948) umně manipuloval. Chybí však podrobnější vhled do jednotlivých narativů o „zlých“ Američanech a „dobrých“ Sovětech, který by práci kvalitativně významně posunul na vyšší úroveň. Řada autorových konstatování tak zůstává příliš obecná. Výjimku představuje paradoxně závěrečný exkurz, v němž autor prokazuje, že je schopen i poměrně kvalitní interpretace. V ostatních kapitolách mu však zřejmě na hlubší zamyšlení již nezbýval čas. Pozitivně je třeba vnímat zařazení příloh v podobě grafů, z nichž je patrná korelace výskytu jednotlivých analytických kategorií v čase.

I přes uvedené výhrady však podle mého názoru předkládaný text splňuje stanovené požadavky na závěrečnou kvalifikační práci bakalářského stupně. Autor především prokázal, že je schopen shromáždit a analyzovat dobové prameny, zasadit je do příslušného historického kontextu a následně také interpretovat. Bakalářskou práci kolegy Jakuba Planety proto **doporučuji k obhajobě a navrhuji její hodnocení známkou 2–3 („velmi dobře“ – „dobře“)**, a to v závislosti na průběhu obhajoby.

V Praze, dne 13. 8. 2022

Mgr. Jiří Hlaváček, Ph.D.